

නූතන අධ්‍යාපන රටාව කෙරෙහි බෞද්ධ අධ්‍යාපන ක්‍රමවේදයන්ගේ අදාළත්වය සහ වලංගුතාව පිළිබඳ විමර්ශනාත්මක අධ්‍යයනයක්

එම්. ඩබ්ලිව්. ටී. ජී. සඳමාලි ¹

හැඳින්වීම

මිනිසාගේ කායික, මානසික, සමාජීය, සදාචාරාචාරාත්මක සහ ආධ්‍යාත්මික යනාදීසහජ ශක්තීන් වර්ධනය කරන්නා වූ නිත්‍ය ක්‍රියාවලිය අධ්‍යාපනය යි. දැනුම සහ දැනීම වනාහී පුද්ගල අභිවෘද්ධියට පමණක් නොව මුළු මහත් සමාජයේ ම අභිවෘද්ධියට හේතු වන්නකි. නමුත් නූතනයේ දී සුලබ ව අධ්‍යාපනයෙන් බිහිවන්නේ දැනුම සහ කුසලතා සංවර්ධනය කර ගත්තුවත් පමණක් බව දක්නට ලැබේ. එතුළින් තම අභිවෘද්ධිය පමණක් ඇති කරගැනීම සඳහා වෙර දරන පිරිසක් නිර්මාණය වෙමින් සිටින අතර මානව හක්තිය පිරිහී ආධ්‍යාත්මික සංවර්ධනය ඔවුන්ගෙන් ඇත් වෙමින් පවතී. අධ්‍යාපනය පිළිබඳ ලෝකයේ බිහි වූ විවිධ ආගම් හා දර්ශනයන් තුළින් විවිධ මතවාද ක්‍රමවේද හඳුන්වා දී ඇති අතර එම මතවාද අතර බුදුදහමේ එන විග්‍රහය වඩා වැදගත් වේ. ඒ ආධ්‍යාත්මික සංවර්ධනය බෞද්ධ අධ්‍යාපනයේ ප්‍රධාන අරමුණ වන නිසාවෙනි. ඒ අනුව බුදුදහමේ එන අධ්‍යාපනය පිළිබඳ විග්‍රහය යටතේ අධ්‍යාපන විධික්‍රම, ශිෂ්‍ය කේන්ද්‍රීය බව, දඬුවම් පැමිණවීම සහ අරමුණු ආදිය විමසීම තුළින් ඒවා නූතන අධ්‍යාපන රටාව වෙත පවතින උපයෝගීතාවයේ ප්‍රමාණය හා එහි නූතන වලංගුතාවය කෙසේ දැයි හඳුනාගැනීම මෙම අධ්‍යයනයේ මූලික පරමාර්ථය විය. ඒ අනුව මෙම පර්යේෂණය සිදු කරනු ලැබුවේ ඓතිහාසික පර්යේෂණ ක්‍රමවේදය ඔස්සේ සාහිත්‍යය මූලාශ්‍රයන් පදනම් කරගෙන ය. පැරණි බෞද්ධ සාහිත්‍ය ග්‍රන්ථ මෙන් ම පාලි ත්‍රිපිටක ග්‍රන්ථ ද ඉතා ප්‍රයෝජනවත් විය.

බෞද්ධ ශිෂ්‍ය කේන්ද්‍රීය අධ්‍යාපනය හා එහි නූතන අදාළත්වය

රටක සංවර්ධනය ඇති කිරීමෙහි ලා අධ්‍යාපනය මූලික වේ. බුද්ධ දේශනාවන්හි එන පරිදි බෞද්ධ අධ්‍යාපනය මගින් පුද්ගල චින්තනයට, ස්වාධීනත්වයට පූර්ණ නිදහසක් ලබා දී ඇති ආකාරය ඒ පිළිබඳ අධ්‍යයනයේ දී අවබෝධ කරගත හැකි විය. ඒ අනුව සාර්ථක අධ්‍යාපනයක පදනම සිත, කය, වචනය යන දොරටු තුනෙහි මනා සංවරය ම වේ. මූලික වශයෙන් නූතන අධ්‍යාපනඥයන්ගේ පවා අවධානයට ලක් වූවක් ලෙස අධ්‍යාපනයේ දී ශිෂ්‍ය කේන්ද්‍රීය බව යන සංකල්පය හඳුනාගත හැකි ය. ශිෂ්‍යයා කේන්ද්‍ර කරගත් අරමුණු කරගත් අධ්‍යාපන රටාව ශිෂ්‍ය කේන්ද්‍රීය අධ්‍යාපනය නම් වේ. මෙහි දී

¹ රුහුණ විශ්වවිද්‍යාලය, tgsadamali@gmail.com

ගුරුවරයාගේ කාර්යභාරය වන්නේ ශිෂ්‍යයා හට තත්වාකාරයෙන් දැනුම ලබා ගැනීම සඳහා මගපෙන්වීම ය. බුද්ධ දර්ශනය තුළින් හෙළි වන බොහෝමයක් ඉගැන්වීම් තුළින් ද මෙම ශිෂ්‍ය කේන්ද්‍රීය බව හඳුනාගත හැකි ය. විෂමාවාර වලින් යුතු ශිෂ්‍යයන් යහපත් මාර්ගයට ගෙන ඇත. අංගුලිමාල දමනය, ආලවක දමනය නිදසුන් වේ. ඒ අනුව ශිෂ්‍යයාගේ ස්වභාවය හා බුද්ධිය ආදී සාධක මත පදනම් ව ඔවුන් අවනත කරගැනීමේ මාවත හැඳින්ගෙන ඇත. එමෙන්ම ශිෂ්‍යයාගේ ඉල්ලීම් සලකා බලා ඔවුන්ගේ චින්තනයට ඉඩ දුන් බුදුරජාණන් වහන්සේ විනය නීති පැනවූහ.

අධ්‍යාපනයේ දී දඬුවම පිළිබඳ බෞද්ධ මතයේ නූතන අදාළත්වය

නූතන අධ්‍යාපනික කතිකාවත්වල පවා ප්‍රධාන තේමාවක් වී ඇත්තේ අධ්‍යාපනය හදාරන සිසුන් හට දඬුවම් දීම හා සම්බන්ධව යි. දඬුවම් දීමේ දී ශාරීරික වධහිංසා බැහැර කරන බෞද්ධ ඉගැන්වීම් තුළ දඬුවම වෙනුවට සිසුවාගේ සිත හඳුනාගැනීමේ වැදගත්කම පෙන්වා දෙයි. එහි දී සූත්‍ර ධර්ම තළින් (කේසි සූත්‍රය ආදී) බුදු හිමියන්ගේ දඬුවම පිළිබඳ විග්‍රහය හඳුනාගත හැකි ය. ආයති සංවරය අරමුණු කරගත් බුන්ම දණ්ඩනය වැනි දඬුවම් ක්‍රම පෙන්වා දී ඇත. වර්තමානය වන විට අධ්‍යාපනයේ දී දඬුවම යම් ආකාරවලින් දැකගත හැකි නමුත් බුදුදහමට අනුව එම දඬුවම් ක්‍රමවල උපයෝගීතාව වැදගත් ව පවතින බවක් දක්නටඇත.

බෞද්ධ අධ්‍යාපන අරමුණු

බුදුදහමට අනුව මිනිසුන්ගේ හැසිරීම සිදු වන්නේ චිත්ත සන්තානයේ පවතින ආකල්පවල ස්වභාවය අනුව ය. ඒ නිසා බෞද්ධ අධ්‍යාපනයේ මූලික ප්‍රායෝගික ඉලක්කය වන්නේ මිනිස් සිත තුළ යහපත් ආකල්ප ප්‍රවර්ධනයට මගපෙන්වීම ය. සමාජානුයෝජනය යනු නූතන අධ්‍යාපන පරමාර්ථ අතර ප්‍රමුඛ තැනක් ගෙන ඇත. බෞද්ධ අධ්‍යාපනය තුළ ද මෙය අවධාරණය කොට ඇත.

- පෞරුෂ සංවර්ධනය
- පුද්ගල හා සමාජ සංවර්ධනය
- සදාචාර හා ආධ්‍යාත්මික සංවර්ධනය
- සෞන්දර්ය හා වින්දන ක්‍ෂේත්‍ර සංවර්ධනය
- කායික මානසික සෞඛ්‍ය සංවර්ධනය
- ආකල්ප සංවර්ධනය

යනාදිය ද බෞද්ධ අධ්‍යාපනයේ අරමුණු අතර වේ. යථානුභූත ඤාණදස්සනය (ඇති දේ ඇති සැටියෙන් දැකීම) එහි මුඛ්‍ය අරමුණ යි. යෝනිසෝමනසිකාරය මෙහිලා වැදගත් සාධකය වේ. ස්වච්ඡන්දතාව මෙහි දී අගය කරයි. එනම් එතුළින්

සිසුවාගේ ශාස්ත්‍රීය නිදහස අගය කරයි. මේ අරමුණු අධ්‍යාපනය තුළින් ඉටුවන ආකාරය පිළිබඳ ඉගැන්වීම් රැසක් දැකගත හැකි ය. සිගාලෝවාද සූත්‍රය ව්‍යග්ගපච්ඡෙද සූත්‍රය පරාභව සූත්‍රය සහ වසල සූත්‍රය යනු ඉන් කිහිපයකි. නූතන අධ්‍යාපනයේ අරමුණු ඉහත අරමුණු හා සමඟ හඳුනාගත හැකි වුව ද එහි ප්‍රායෝගික බව ගැටලු සහගත ය.

බෞද්ධ අධ්‍යාපන ක්‍රම හා ඒවායේ නූතන අදාළත්වය

බෞද්ධ අධ්‍යාපනය සම්බන්ධ අධ්‍යාපන ක්‍රම රැසක් හඳුනාගත හැකි අතර වර්තමාන අධ්‍යාපන විද්‍යාවෙහි ඉගැන්වෙන ඉගැන්වීම් ක්‍රම බොහෝමයක් ප්‍රථම වතාවට ඉතාමත් සාර්ථක ව භාවිත කොට ඇත්තේ බුදුරජාණන් වහන්සේ බව කිව හැකි ය. උන්වහන්සේ ලොව පහළ වූ ශ්‍රේෂ්ඨතම ගුරුවරයා ලෙස හඳුනාගත හැකි අතර එතුමන් පුද්ගල කායික මානසික ස්වභාවයට ගැළපෙන ආකාරයට අධ්‍යාපනය ලබාදුන් හ.

සම්බුද්ධ දර්ශනය තුළ හඳුනාගත හැකි වතුර්විධ දේශනා ක්‍රම මෙහි දී ප්‍රධාන වේ.

- අන්තච්ඡේදන ක්‍රමය - ස්ව කැමැත්ත අභිමතය මත දේශනා කිරීම
- පරච්ඡේදන ක්‍රමය-සිසුන්ගේ අධ්‍යාපන පරමාර්ථයන්ට අනුව දේශනා කිරීම
- පුළුල්විච්ඡේදන ක්‍රමය - ගුරුවරයාගෙන් අසන ලද ප්‍රශ්නයකට අනුව ධර්මය දේශනා කිරීම
- අධිප්‍රේමනික ක්‍රමය-සිසුන්ගේ අදහස පිළිගැනීමක් හෝ ප්‍රතික්‍ෂේප කිරීමක් නොකොට දේශනා කිරීම

යනුවෙනි. මෙම දේශනා ක්‍රම පිළිබඳ අවධානය යොමු කිරීමේ දී නූතන අධ්‍යාපන ක්‍රමවල දී අදාළ කරගැනීම වැදගත් බව හෙළි විය. එමෙන් ම,

- දෘශ්‍යාධාර භාවිත කිරීම - නූතන අධ්‍යාපන විද්‍යාවේ ද සුවිශේෂ තැනක් හිමි වේ. අම්බලට්ඨිකා රාහුලෝවාද සූත්‍රය (රාහුල හිමියන්ට යථාර්ථය අවබෝධය කිරීම), පරමඤ්චිපනි ථේර ගාථා අට්ඨකතා (බේමා බිසව සසර අනියතභාවය වටහා දීම, නන්ද කුමරුට යථාර්ථය වටහා දීම), දේවනික සූත්‍රය යනාදී බොහෝ නිදසුන් මෙහි දී මේ සඳහා බුද්ධ දේශනාව තුළින් හඳුනාගත හැකි ය.
- සාකච්ඡා ක්‍රමය.- ගුරු සිසු දෙපාර්ශවයේ ම අදහස් වල සුසංයෝගයෙන් ඉගැන්වීම් සිදු වේ. නවීන අධ්‍යාපන විද්‍යාවේ සුභාවිත අධ්‍යයන ක්‍රමයක් ලෙස භාවිත වේ. ධම්මසවණ සූත්‍රය, කාලාම සූත්‍රය, ව්‍යග්ගපච්ඡෙද සූත්‍රය, බ්‍රහ්මජාල සූත්‍රය යනා දී සූත්‍ර දේශනාවල ඇතුළත් කරුණු හා කතා පුවත් වලින් මෙම ක්‍රමය යොදාගත් ආකාරය පැහැදිලි වේ.

- ප්‍රායෝගික ක්‍රමය - නූතන අධ්‍යාපනඥයන්ගේ පවා මතය වී ඇත්තේ ප්‍රායෝගික ව ලබන අත්දැකීම් මගින් අධ්‍යාපනය ලබාදීම වඩාත් සාර්ථක ක්‍රමයක් බවයි. බෞද්ධ සූත්‍ර ධර්ම දේශනා වලට අනුව මෙම ක්‍රමය බුදුහිමි භාවිතා කළ ආකාරය පැහැදිලි වේ. නිදසුන් ලෙස පරමසාරිපති ථේර ගාථා අවධිකථා (කිසාගෝතමිය හට යථා තත්ත්වය අවබෝධ කිරීම, චුල්ලපන්ථක හිමියන්ට යථාර්ථය අවබෝධ කරදීම)
- උපමා භාවිත කිරීම හා නිදර්ශන ක්‍රමය - බුද්ධ දේශනා බොහෝමයක උපමා දැකගත හැකි ය. ථේර ගාථා මහාමොග්ගල්ලාන ථේර ගාථාව, අසුරින්දික සූත්‍රය, ධම්ම පදය, කසිභාරද්වාජ සූත්‍රය, කේසී සූත්‍රය ආදී බොහෝ සූත්‍ර දේශනා වලින් උපමා තුළින් ඉගැන්වීම කළ ආකාරය පැහැදිලි වේ.
- අනුපූර්ව දේශනා ක්‍රමය හෙවත් පියවර ක්‍රමය - නූතන අධ්‍යාපනඥයන්ගේ පවා අවධානය යොමු වූ ක්‍රමයකි. පියවරෙන් පියවර අධ්‍යාපනය ලබාදීම සිදු වේ. බෞද්ධ ඉගැන්වීම් ක්‍රම ශිල්පවල දී මෙය භාවිත කර තිබේ. අංගුත්තර නිකාය, චතුක්ක නිපාතය, සිංහසේනාධිපති සූත්‍රය, සමාධි භාවනා සූත්‍රය, මහා පුණ්ණම සූත්‍රය ආදිය නිදසුන් වේ.
- ගැටලු ක්‍රමය - අපේක්ෂිත අධ්‍යාපන අරමුණු සාක්ෂාත් කරගත හැකි නිසා නූතනයට ද අදාළ වේ. බෞද්ධ ඉගැන්වීම් දෙස බැලීමේ දී උන්වහන්සේ මෙය භාවිත කළ අවස්ථා බොහෝ වන අතර අංගුත්තර සහ සංයුක්ත නිකාය තුළ මෙම ක්‍රමයට නිදසුන් රාශියක් පවතී. (දීඝජානු කෝලිය කතාව, සිඟාලක නම් තරුණයාගේ කතාව)
- ආබ්‍යාන ක්‍රමය - මෙය ද බෞද්ධ අධ්‍යාපනය තුළ දැකගත හැකි තවත් එක් ක්‍රමයකි. (පායාසි රාජඤ්ඤ සූත්‍රය, කකචුපම සූත්‍රය)
- මනෝවිද්‍යාත්මක ක්‍රමය - ගුරුවරයා විසින් ඇති කරගත යුතු පරසින් දන්නා නුවණ පිළිබඳ මෙහි දී අවධානය යොමු වේ. සිසුන් සමාන නොවේ. විෂම ය. ඒ අනුව වර්තවල ස්වභාවය අනුව ඉගැන්වීම සිදු වේ. සාමඤ්ඤඵල සූත්‍රය, අක්කොස සූත්‍රය ආදී තවත් බොහෝ සූත්‍ර දේශනාවල දී මෙම ක්‍රමය යොදාගෙන තිබෙනු පෙනේ.

යථෝක්ත සියලු අධ්‍යාපනික ක්‍රම සමස්තයක් ලෙස ගෙන බැලීමේ දී ඒවායේ වලංගුතාව හා අදාළත්වය සෑම කල්හි ම පවතින ආකාරය හෙළි කරගත හැකි විය.

නිගමනය

උක්ත සියලු අංශ යටතේ ගොනු කරනු ලැබූ කරුණු අධ්‍යයනය තුළින් අනාවරණය වූ ආකාරයට දී නූතන බටහිර ආභාසය ගත් අධ්‍යාපන ක්‍රමවේදය වෙත බුද්ධ දේශනාවලින් පෙන්වා දුන් අධ්‍යාපන ක්‍රමවේද ආදර්ශ කොටගත හැකි බව පැහැදිලි ය. නූතනය වන විට දී මෙහි උපයෝගීතාව අතිශය ගැටලු සහගත ය. කොතෙකුත් ක්‍රම කතිකා වුව ද බොහෝ විට අදටත් මෙරට පවතින්නේ හුදෙක් දේශන ශෛලිය හා වනපොත් කිරීමේ ශෛලියම පමණි. එනමුත් ක්‍රි: පූ 6 වන සියවසේ ලොව පහළ වූ තිලෝගුරු බුදුපියාණන් වහන්සේගේ දර්ශනය තුළ උන්වහන්සේ ලොවට හඳුන්වා දුන් බෞද්ධ අධ්‍යාපන දර්ශනය සහ ක්‍රමවේදයේ වලංගුවාව අතීතයට වර්තමානයට පමණක් නොව අනාගතයට ද පවතින බව අධ්‍යයනය තුළින් හඳුනාගත හැකි විය.

ප්‍රමුඛ පද: බෞද්ධ අධ්‍යාපනය, නූතන වලංගුවාව, අධ්‍යාපනික ක්‍රම, දඬුවම, ශිෂ්‍යයන්

ආශ්‍රිත ග්‍රන්ථ

අංගුත්තර නිකාය, (2006), බුද්ධ ජයන්ති ත්‍රිපිටක ග්‍රන්ථමාලා, කොළඹ: රජයේ මුද්‍රණාලය.

ථෙරගාථා, (2006), බුද්ධ ජයන්ති ත්‍රිපිටක ග්‍රන්ථමාලා, කොළඹ: රජයේ මුද්‍රණාලය.

ධම්මපදය, (2006), බුද්ධ ජයන්ති ත්‍රිපිටක ග්‍රන්ථමාලා, කොළඹ: රජයේ මුද්‍රණාලය.

සංයුක්ත නිකාය, (2006), බුද්ධ ජයන්ති ත්‍රිපිටක ග්‍රන්ථමාලා, කොළඹ: රජයේ මුද්‍රණාලය.

ගුණවර්ධන, චන්ද්‍ර, (1991), තුලනාත්මක අධ්‍යාපනය, පානදුර: ශික්‍ෂා මන්දිර ප්‍රකාශන.

ඤාණිස්සර හිමි, පාතේගම, (2006), බෞද්ධ මනෝවිද්‍යා ආකල්පය, කොළඹ, ඇස්. ගොඩගේ සහ සහෝදරයෝ.